

Paniumu – Umubare wa Makumyabiri n’Umwe

Uko gutera intambwe ku itegeko ryo ku Cyumweru mu gihugu cy’ikuzo

Jeff Pippenger

2026-03-05

Amateka ahera ku murongo wa cumi na gatandatu kugeza ku wa makumyabiri na kabiri muri Daniyeli 11 atangira kandi agasozwa n’ugushushanya kw’itegeko ryo ku Cyumweru. Kuba intangiriro n’iherezo by’uwo murongo ari kimwe, bigaragaza ikimenyetso cya Kristo nk’Alufa na Omega. Mu buryo bw’ubuhanuzi, bisaba ko umurongo wa cumi na gatandatu uhuzwa n’uwa makumyabiri na kabiri. Ibyo bimaze gukorwa, amateka y’Igihugu Cyiza, nk’uko ahagarariwe n’umurongo w’Abamakabeya, yimurirwa mu mateka y’imurongo ya cumi kugeza ku wa cumi na gatanu.

Abamakabeyi

Ubwigome bw’Abamakabayo bugereranya imyaka makumyabiri n’ibiri yatangiye mu 1776 bukarangira igihe Leta Zunze Ubumwe z’Amerika zabaga ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya mu 1798. Ibi biranga umubare wa makumyabiri n’ibiri nk’amateka afatanye mu buryo butaziguye n’igihe cy’imperuka mu 1798, ari ho umurongo wa mirongo ine wo muri Daniyeli cumi n’umwe utangirira.

Isano ry’umubare makumyabiri n’abiri na 1798 ni ingenzi kurimenya. Ubugarariji bw’Abamakabeyi, mu kugereranya impinduramatwara y’Abanyamerika, buhuza izo mpinduramatwara zombi z’Igihugu Cy’Ubwiza (icy’ukuri n’icy’umwuka) nk’impinduramatwara zanze imitegekere ya Leta y’Abaselewukidi n’iy’abami b’i Burayi, kimwe n’ubutegetsi bw’itorero bwa Giriki n’u Roma. Muri ibyo bihamya byombi by’amateka, Giriki n’u Roma byagereranyaga umwami wo mu majyaruguru.

Umurongo w’Abamakabeyi uhagarariwe mu murongo wa makumyabiri na gatatu, ariko uhagarariye amateka yatangiye hashize imyaka 33 nyuma ya Panium yo mu murongo wa cumi na gatanu, kandi hasigaye gato kurenga imyaka ijana mbere ya Pompey yo mu murongo wa cumi na gatandatu. Uwo murongo urangirira ku rubanza rw’umusaraba, urubanza rwakomeje kugera mu mwaka wa 70 AD, nubwo icyo gihe cy’urubanza kigaragazwa gusa nk’umusaraba mu murongo wa makumyabiri na kabiri. Mu buryo bw’ubuhanuzi, umurongo w’Abamakabeyi, uhagarariye igihugu cy’icyubahiro uherye mu 1776, hanyuma 1798 hamwe n’ingoma y’Abahasimoneya, hanyuma ingoma y’Abaherode kugeza ku musaraba no mu mwaka wa 70 AD, urangirira ku murongo wa makumyabiri na kabiri kandi utangirana n’imyaka makumyabiri n’ibiri kuva mu 1776 kugeza mu 1798. Iyo myaka makumyabiri n’ibiri kuva mu 1776 kugeza mu 1798 na yo ni igicucu cy’imyaka makumyabiri n’ibiri kuva kuri 9/11 kugeza mu 2023, iyo na yo yagaragajwe nk’iminsi makumyabiri n’ibiri muri Daniyeli icumi. Umurongo w’Abamakabeyi utangira kandi urangirana na “makumyabiri n’ibiri.”

Abategetsi Bane b'Abaroma

Imirongo ya cumi n'itandatu kugeza kuri makumyabiri na kabiri igaragaza mu buryo butaziguye abategetsi bane b'Abaroma kandi ikerekana undi murongo uri muri iyo mirongo. Umurongo w'Abamakabayo uhuje ukurikije ihame rya “gusubiramo no kwagura,” naho umurongo w'Abaroma ugahagararirwa mu buryo butaziguye muri iyo mirongo. Pompey yatsinze inzitizi ebyiri za mbere mu nzitizi eshatu, ubwo Roma yazamukaga ku ntebe y'ubwami nk'ubwami bwa kane bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya mu rugamba rwa Actium mu mwaka wa 31 mbere ya Kristo. Yakurikiwe na Julius Caesar, Augustus Caesar na Tiberias Caesar. Pompey yari umugaba w'ingabo, kandi ibimenyetso bitatu bya nyuma bifatanyirijwe hamwe nk'abami b'ingoma.

Uwa nyuma muri abo bategetsi bane apfa ku murongo wa makumyabiri na kabiri aho Kristo yabambwe, bityo tugomba gusubiza inyuma uwa nyuma muri abo bategetsi bane b'i Roma kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo ku murongo wa cumi na gatandatu. Iyo tubigenje dutyo, Pompey yaba ahagarariye iya mbere mu bimenyetso bine by'inzira, aho ikimenyetso cya kane kandi cya nyuma gihura n'itegeko ryo ku Cyumweru ryo ku murongo wa cumi na gatandatu. Umurongo wa cumi na gatandatu wahagararirwa na Tiberias Caesar, kandi intambara ya Panium yo ku murongo wa cumi na gatanu yahagararirwa na Augustus Caesar, intambara ya Raphia yo ku murongo wa cumi na umwe ikaba Julius Caesar; bityo General Pompey ikaba ari umurongo wa cumi na 1989.

Ibi hagaragaza ko “amateka yahishwe” yo muri Daniyeli 11:40, ari yo mateka atangirira ku isenyuka ry'Ubumwe bw'Abasoviyeti mu 1989 akageza ku cyumweru cyo muri umurongo wa mirongo ine n'umwe, ahagarariye n'imirongo itatu y'ubuhanuzi iboneka mu mateka ahagarariye n'imirongo ya cumi kugeza kuri makumyabiri na gatatu. Abamakabeya, abatware b'Abaroma, n'intambara eshatu z'imbaraga zifashishwa na Roma.

Iyi ni inshuro ya gatatu ngiye kuza iwanyu. Mu kanwa k'abahamya babiri cyangwa batatu ni ho ijamba ryose rizahamirizwa. 2 Abakorinto 13:1.

Intambara eshatu z'Intumwa-zihagarariye Abandi

Umurongo wa cumi uranga iherezo ry'Intambara ya kane y'Abasiriya yabaye kuva mu 219 kugeza mu 217 Mbere ya Kristo, igihe Antiochus III Magnus (Mukuru) yongeye kwisuganya ategura urugamba rwo mu murongo wa cumi n'umwe, ari rwo rugamba rwa Raphia rwari guhagararirwa na Julius Caesar. Umurongo wa cumi ugaragaza isenyuka ry'Ubumwe bw'Abasoviyeti mu 1989 nk'uko rihagarariye mu murongo wa mirongo ine, kandi Pompey ahura n'ayo mateka. Umurongo wa cumi na gatandatu ugereranya ukwigarurira igihugu cy'ikuzo cya Yuda, bikaba bishushanya itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika; ariko kandi Pompey ahura na 1989, kandi mu 1989 Roma ya none yigaruriye inzitizi yayo ya mbere, ariko mu kubikora, icyarimwe yanesheje mu buryo bw'umwuka Amerika y'Abaporotesitanti igihe yoshyaga Ronald Reagan ngo agirane ubufatanye bw'ibanga n'icyo gihugu cy'ikuzo. Ubufatanye bw'umwami n'indaya ya Roma bugaragaza ubusambanyi bwo mu buryo bw'umwuka.

Mu 1989 ni ho maraya w'i Roma yatangiye gusohoka mu myaka yayo mirongo irindwi kugira ngo isambane n'abami bose b'isi. Umwami wa mbere ni Leta Zunze Ubumwe za Amerika mu 1989,

kuko Leta Zunze Ubumwe za Amerika na zo zigereranywa na Ahabu, wari warashakanye na Yezebeli, ari we maraya y'i Tiro muri Yesaya 23.

Kandi kuri uwo munsu Tiro azibagirana imyaka mirongo irindwi, hakurikijwe iminsi y'umwami umwe; nyuma y'iherezo ry'imyaka mirongo irindwi Tiro azaririmba nk'indaya. Fata inanga, uzenguruke umurwa, wa ndaya wari waribagiranye; curanga neza, uririmbe indirimbo nyinshi, kugira ngo wibukwe. Kandi nyuma y'iherezo ry'imyaka mirongo irindwi, Uwiteka azasura Tiro, na yo izasubira ku igihembo cyayo, kandi izasambana n'ubwami bwose bwo mu isi buri ku isi. Yesaya 23:15–17.

Maraya yibagiranywe ku “gihe cy'imperuka” mu 1798, igihe yahabwaga uruguma rwe rwica, nk'uko bigaragazwa mu murongo wa mirongo ine wa Daniyeli cumi n'umwe. Ku “gihe cy'imperuka” mu 1989 atangira igihe cyo gukira kw'uruguma rwe rwica, abinyujije mu gusambana n'ubwami buzaba ubwa mbere mu guhatira ikimenyetso cy'ubutware bwe. Ubwo bwami bwashushanywaga na Ahabu, kandi na Faransa, yo yashyize ubupapa ku ntebe y'ubwami bw'isi mu 538 kandi ikaba yarabaye ubwami bwa mbere bwashyigikiye izamuka ry'ububasha bw'ubupapa. Ni cyo gituma bitwa “imfura y'Itorero Gatolika,” kandi nanone “umukobwa mukuru w'Itorero Gatolika.” Faransa na Ahabu byombi bihamya uruhare rwa Leta Zunze Ubumwe z'Amerika kuva mu 1989 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru.

Muri Yesaya makumyabiri na gatatu, indaya y'i Tiro, ari na yo ndaya yo mu Byahishuwe cumi na karindwi, ifite ku gahanga handitsweho ngo Babuloni Ikomeye. “Iribagirana” ku mateka ya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, atangirira mu 1798, igihe ubupapa bwahagarikaga kuba ubwami bwa gatanu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya, ari yo nyamaswa iva mu nyanja yo mu Byahishuwe cumi na bitatu. Hanyuma Leta Zunze Ubumwe z'Amerika zatangiye uruhare rwazo nk'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya ari yo nyamaswa iva mu isi yo mu Byahishuwe cumi na bitatu. Amaherezo Leta Zunze Ubumwe z'Amerika ziba umwami mukuru w'ibanze mu bami icumi bo mu Byahishuwe cumi na karindwi. Amateka y'ikigereranyo y'igihe cy’“imyaka mirongo irindwi,” ari yo “iminsi y'umwami umwe,” ahagarariye imyaka mirongo irindwi Babuloni yamaze itegeka nk'ubwami bwa mbere bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya. Ibi bishushanya amateka ya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika kuva mu 1798 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, aho umurongo wo hanze w'amateka y'Amerika ugereranywa n'ihembe ry'Abarepubulikani, naho umurongo wo imbere ugereranywa n'ihembe ry'Abaporotesitanti. Ayo mahembe yombi agereranya umutima w'Itegeko Nshinga uteganya itandukanywa ry'imiyoborere ya leta n'imiyoborere y'itorero, kandi ni yo ngingo ireba ahazaza ha Amerika.

Imyaka mirongo irindwi yagenwe kugira ngo maraya w'i Tiro yibagirwe, hanyuma uhereye mu gihe cy'iherezo mu 1989 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru atangira kuririmba. Yatangiriye ku bufatanye bw'ibanga ubwo yafataga idini rya Amerika y'Abaporotesitanti kandi agasenya imiterere ya politiki y'umwami wo mu majyepfo binyuze mu isenyuka ry'Ubumwe bw'Abasoviyeti. Igihe cy'imyaka mirongo irindwi gisozwa mu mateka aho Antiochus Mukuru ahagaze hagati mu gihe cy'imyaka cumi n'irindwi kigabanyijemo icumi n'irindwi, ibyo iyo bikubiswe bingana na “mirongo irindwi.” Mu ntangiriro y'inyuma y'imyaka magana abiri na mirongo itanu yarangiriye hagati ya Raphia na Panium, ubuhanuzi bw'igihe cy'imbere bw'imyaka

ibihumbi bibiri na magana atatu butangira, aho “ibyumweru” mirongo irindwi byagenwe ku bwoko bwa Daniyeli. Ku iherezo ry’ibyo byumweru mirongo irindwi, mu mwaka wa 34 nyuma ya Kristo, Isirayeli ya kera yahukanywe n’Imana iteka ryose nk’ubwoko bwayo bw’isezerano bwatoranijwe, maze Imana iba noneho yinjiye mu ishyingiranwa n’umugeni wayo wa Gikristo kandi icyo gihe yari igeze no ku Banyamahanga.

Mu wa 207 Mbere ya Kristo, Antiyokusi ahagaze hagati muri “mirongo irindwi,” agaragaza iherezo ry’umwanya w’ubwoko bwatoranywaga ubwami bwe nk’“igihugu cy’ikuzo,” aho Yahisemo kuzahagurutsa Isirayeli yo muri iki gihe. Iherezo rya Leta Zunze Ubumwe z’Amerika nk’ubwami bwa gatandatu ku itegeko ryo ku Cyumweru ni ryo herezo ry’“imyaka mirongo irindwi” ya Yesaya. Umurongo w’imyaka magana abiri na mirongo itanu wa Antiyokusi ugaragaza irangira ry’igihe cy’imbabazi ku ihembe rya Repubulikani rya Leta Zunze Ubumwe z’Amerika, mbere gato y’itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi na gatandatu. Imyaka ibihumbi bibiri na magana atatu yarangiye igihe urubanza rwatangiraga ku wa 22 Ukwakira 1844 ishushanya igihe urubanza rurangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru. Icyo gihe cy’imyaka ibihumbi bibiri na magana atatu gitangirana n’ibyumweru mirongo irindwi bigaragaza iherezo rya Isirayeli ya nyakuri nk’ubwoko bwatoranyijwe n’Imana. Iherezo ry’icyo gihe cyose cy’imyaka ibihumbi bibiri na magana atatu rirangirana n’uko umutwe w’Abaporotesitanti urangira, uko umutwe wo kuza kwa Kristo wakomeje kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru. Igihe umuryango ufunze wo mu 1844 uzaba usubiwemo, inzugi zizafungirwa ihembe rya Repubulikani, ihembe ry’Abaporotesitanti, n’inyamaswa y’ubutegetsu.

Kuba Antiyokusi ahagaze hagati y’igihe cy’icumi n’icy’indwi ni uguhagarara ku mperuka y’igihe cye cy’igeragezwa; igihe cy’igeragezwa kirangira ku butegetsu bwa Leta Zunze Ubumwe za Amerika, ari yo nyamaswa y’isi, ku itegeko ryo ku Cyumweru, ariko igihe cy’igeragezwa cy’ihembe rya Repubulikani kirangira mbere y’itegeko ryo ku Cyumweru.

Yesu aramubwira ati, Sinkubwiye kugeza ku neuro ndwi; ahubwo kugeza ku neuro mirongo irindwi karindwi. Matayo 18:22.

Imvugo ngo “mirongo irindwi karindwi,” ni ho honyine muri Bibiliya imibare ivugwa mu buryo bw’ugukuba gutya. “Mirongo irindwi karindwi” ni ya myaka magana ane na mirongo cyenda “yagenwe” ku bwoko bwa Daniyeli. Ni yo byumweru mirongo irindwi bitangiza bya bihumbi bibiri na magana atatu, kandi ku iherezo ry’imyaka magana abiri na mirongo itanu uhereye aho byatangiriye kimwe, Antiyokusi agera hagati ya cumi na karindwi. Aho ni ho Antiyokusi Mukuru ahagarara mu bikorwa bya nyuma by’amateka ye mu ikinamico yera y’intambara ikomeye.

Urugi rufunze rwo mu mwaka wa 1844 rugereranya urugi rufunze rw’itegeko ryo ku Cyumweru, kandi mbere y’itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi na gatandatu, igihe cy’imyaka irindwi gitangira, Antiochus agashyiraho ikimenyetso cy’iherezo ry’ubwami bwe, hanyuma ubwami bwe bukarangira ku musozo w’iyo myaka irindwi. Icyo gihe cy’imyaka irindwi kigereranya igihe cyo kugeragezwa cy’ishusho y’inyamaswa, kandi icyo gihe gitangirira ku itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru ryo mu mwaka wa 321. Mbere y’itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru, rigereranya irya nyuma ryo ku Cyumweru, hari igihe cy’imyaka icumi gitangirana

n'iteka. Kuri "iteka" ryo mu mwaka wa 313, ikigeragezo kigereranywa n'imyaka icumi kiratangira, hanyuma Antiochus agashyiraho itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru maze igihe cy'igeragezwa cy'ihembe rya Repubulika kigasozwa. Ku musozo w'iyoye myaka irindwi, Panium n'itegeko ryo ku Cyumweru biraza, bigateza ugucikamo ibice kw'iburasirazuba n'iburengerazuba mu mwaka wa 330.

Pompeyi

Pompey yigaruriye igihugu cy'ikuzo kivugwa mu murongo wa cumi na gatandatu, ariko mu gihe cy'imyaka ibiri, kuva mu wa 65 kugeza mu wa 63 mbere ya Kristo, mu isohozwa rya Daniyeli umunani n'umurongo wa cyenda, koko yigaruriye "iburasirazuba" n'"[igihugu cy']ikuzo," bityo agereranya ugutsinda kabiri kuvugwa mu murongo wa mirongo ine no mu mwaka wa 1989.

Inzitizi ya gatatu kuri Roma ya gipagani yari kuzuzwa na Awugusito Kayisari, uzwiho gushinga Ubutegetsi-busangiye n'Abatatu bwa mbere bwemewe ku mugaragaro i Roma, bugereranya ubumwe bwa mbere bw'inshuro eshatu bwemewe ku mugaragaro i Roma. Ni ku kimenyetso cya gatatu cy'inzira cy'abategetsi b'Abaroma ho ubumwe bw'inshuro eshatu bugaragazwa ku mugaragaro mu mateka y'Abaroma. Ni ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi na gatandatu ho ubumwe bw'inshuro eshatu bw'igisato, n'inyamaswa, n'umuhanuzi w'ibinyoma bushyirwaho, maze hanyuma inyoni y'ubugome igasubizwa mu mwanya wayo i Shinari, nk'uko byagaragajwe na Zekariya.

Ogusitisi Kayisari yashyizeho Ubutatu bw'Abategetsi b'Abaroma bwa mbere bwemewe ku mugaragaro, ariko abahanga mu mateka babwita Ubutatu bwa Kabiri, kuko na Yuliyusi Kayisari na we yashyizeho Ubutatu, ariko ntibwari Ubutatu bwemewe ku mugaragaro n'ubutegetsi bw'Abaroma. Isano iri hagati ya Yuliyusi na Ogusitisi Kayisari nk'ibimenyetso by'ubumwe bw'incuro eshatu bw'ikiyoka, inyamaswa n'umuhanuzi w'ibinyoma mu itegeko rya ku Cyumweru rigiye kuza bidatinze, ishushanywa na Yuliyusi ku ntangiriro z'umuhati wo gushyiraho amategeko yubahiriza umunsi w'Icyumweru, na Ogusitisi ku iherezo ryawo. Uwo mubano w'ubuhanuzi nanone ugaragazwa no kugotwa kwa Cestiyo mu mwaka wa 67, kwaje gukurikirwa no kugotwa kwa Tito. Yuliyusi ni Cestiyo, kandi Ogusitisi ni Tito. Yuliyusi na Ogusitisi bahagarariye ubumwe bw'incuro eshatu, naho Cestiyo na Tito bagahagararira igotwa.

Igihe urugendo rwo gushyiraho itegeko ryo ku Cyumweru rutangirira mu buryo bw'ubuhanuzi mu mwaka wa 313, kiba ari ku itegeko rya Milan. Hanyuma mu 321, ku ngingo yo hagati y'igihe cy'imyaka cumi n'irindwi, haza itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru. Intambwe ya gatatu y'ugucikamo kw'ubwami mo ibice by'iburasirazuba n'iburengerazuba, ihagarariye ukwicamo ibice muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika hagati y'abakira n'abatazakira ikimenyetso cy'inyamaswa cyangwa ikimenyetso cya kashe y'Imana, yabaye mu 330. Hari urukurikirane rw'amategeko yo ku Cyumweru rukanisha ku itegeko ryo ku Cyumweru, kandi 321 ihagarariye itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru, riganisha ku itegeko rya nyuma ryo ku Cyumweru ryo mu 330.

Bitandukanye n'imyaka magana abiri na mirongo itanu ya Antiochus, imyaka magana abiri na mirongo itanu ya Nero igaragaza igihe cy'imyaka umunani, hagati y'itegeko rya mbere ryo ku

cyumweru, hanyuma imyaka icyenda. Umurongo ku murongo, Antiochus na Nero bagaragaza ibihe bibiri bihagarariwe n'ibimenyetso bitatu. Muri icyo mirongo yombi, ibimenyetso bya mbere n'ibya nyuma ni bimwe: itegeko ku ntangiriro ryaranze n'ubukwe bwasojwe n'ubutane, kandi intambara hagati y'umwami w'ikusi n'umwami w'ikusi y'amajyepfo ku ntangiriro no ku iherezo. Itegeko rya mbere ryo ku cyumweru ryo mu 321 riri hagati rigomba kuba ari ho Antiochus ahagaze. Ahagaze ku musozo w'igikorwa cyo kugeragezwa gishushanywa n'imyaka icumi, kandi icyo gikorwa cyo kugeragezwa kigaragaza Antiochus nk'uwa munani ukomoka kuri ba ndwi, uko arema ishusho y'inyamaswa ari yo wa munani ukomoka kuri ba ndwi. Muri icyo gihe nyine, ibihumbi ijana na mirongo ine na bine na bo banyura mu gikorwa cyo kugeragezwa maze bagahinduka bava ku itorero rya karindwi rya Lawodikiya bajya ku itorero rya munani kandi rya Filadelifiya.

Ku itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru ni ho gushingwa kw'igishushanyo bitangirira, kandi birangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na gatatu, umurongo wa cumi n'umwe, umurongo ugereranya intangiriro ya Leta Zunze Ubumwe za Amerika nk'umwana w'intama, n'iherezo ryazo nk'ikiyoka. Cumi na gatatu ni ikimenyetso cy'ubwigomeke, kandi ikimenyetso cy'ubwigomeke mu rwego rw'umurongo wa cumi n'umwe, no kuba Leta Zunze Ubumwe za Amerika zivuga nk'ikiyoka, ni ikimenyetso cya ya nyamaswa; naho ikimenyetso cy'abafite ikimenyetso cy'Imana ni umubare cumi n'umwe. Ibyahishuwe 13:11 hagaragaza itandukanywa ry'abakira ikimenyetso cya ya nyamaswa cyangwa ikimenyetso cy'Imana ku itegeko ryo ku Cyumweru, ubwo Leta Zunze Ubumwe za Amerika zivuga nk'ikiyoka.

Ishusho y'igihe cyo kugeragezwa kw'ishusho y'inyamaswa rifite ibimenyetso byihariye biranga ukuza kwaryo, kandi rikaba rinashushanya iherezo ryaryo. Uhereye kuri Nowa kugeza ku munsu mukuru w'impanda, Imana ntihinduka na rimwe; buri gihe ibanza gutangaza igihe cyo kugeragezwa mbere yuko kigera. Ibyo itangaza biboneka mu ijamba ryayo ry'ubuhanuzi. Abadiventisiti benshi (ndakeka) ntibazi ko mu irimburwa rya Yerusalemu habayemo ugukikizwa kwayo incuro ebyiri, cyangwa ko umunsu w'irimbuka rya nyuma wari ari wa munsu nyir'izina wo mu mwaka Nebukadinezari yarimburiyeho Yerusalemu n'urusengero ubwa mbere—igihe cya alufa. Bashobora no kuba batazi ko ibyo bihe byo kugota byatangiriye ku minsi mikuru yera kandi bikarangirira ku munsu mukuru wera, cyangwa ko igihe cy'ukwo kugota cyari imyaka itatu n'igice. Niba batazi ayo makuru, noneho birasa n'ibidashoboka ko bazabona ko Yuliyo Kayisari aranga intangiriro y'igihe cyo kugeragezwa kw'ishusho y'inyamaswa mu ishusho yacyo irushijeho kuba itunganye. Iyo mvuze “ishusho itunganye,” mba nshaka kuvuga isohozwa ryayo rya nyuma.

Igihe kimwe ni cyo kigaragazwa uhereye mu 1888 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, hanyuma kikongera kigaragazwa uhereye ku wa 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru; ariko isohozwa ritunganye ry'igihe cy'ubuhanuzi cyo gushyiraho ishusho ya ya nyamaswa, nk'uko cyagereranyijwe na Constantine Mukuru mu gihe cyo mu 313 kugeza mu 330, ritangirira mu buyobozi bwa Perezida wa munani uhereye ku gihe cy'iherezo mu 1989.

Uhereye ku itegeko rya mbere ry'icyumweru, igihe cy'igeragezwa cyerekeye Isabato n'icyumweru kiratangira kandi kigakwirakwira mu gihe gishushanywa n'imyaka irindwi ya Antiyokusi. Imyaka irindwi y'umurongo wa Antiyokusi ikubwe n'imyaka icyenda y'umurongo wa Nero bingana na

mirongo itandatu n'itatu, kandi mu mwaka wa 63 mbere ya Kristo Pompeyi yigaruriye igihugu cy'ikuzo mu isohozwa ry'umurongo wa cumi na gatandatu wa Daniyeli cumi n'umwe. Ku itegeko ry'icyumweru, abami icyenda bazemera Leta Zunze Ubumwe z'Amerika nk'umwami mukuru w'abami icumi bemeranya guha ubwami bwabo maraya w'i Tiro, ari na we uzahita asambana n'abami bose bo mu isi.

Mu buryo buhuye n'imiterere y'ubuhanuzi bw'umugani w'abakobwa icumi b'isugi, ubukwe bw'inyamaswa n'umuhanuzi w'ibinyoma bwasojwe mu mwaka wa 1989, ariko ku itegeko ryo ku Cyumweru ni ho ubwo bukwe busendwa. Igice cy'ayo mateka gisubirwamo mu gihe cy'urubanza rw'abazima cyatangiye mu mwaka wa 2001, ku wa 9/11. Uhereye icyo gihe kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari cyo gihe cyo kugeragezwa kw'ishusho y'inyamaswa, ari na cyo gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kwa ba bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine, urubanza rushyirwa ku bwoko bw'isezerano ry'Imana no ku gihugu batuyemo mu isohozwa ry'ubuhanuzi bw'isezerano rya Aburahamu. Muri icyo gihe, urusengeru rw'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi rw'i Lawodikiya ruracirwa urubanza, hanyuma hagacirwa urubanza abiyita ko ari abasugi. Bityo, ihembe ry'Abaporotesitanti riracirwa urubanza, kandi ricirwa urubanza mu gihe mbere na mbere ishyaka ry'Abademokarate ryo mu ihembe ry'Abarepubulikani ryaciriwe urubanza kugeza mu mwaka wa 2024, ubwo urubanza rw'Abarepubulikani bo mu ihembe rya repubulika ruri kuba ubu. Ubutegetsi bushingiye ku itegekonshinga ni bwo nyamaswa ihetse ayo mahembe yombi kandi icirwa urubanza ku itegeko ryo ku Cyumweru.

Kuva mu wa 1989 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, hagaragazwa mu ishusho ya fractal iva ku wa 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, ariko isohozwa ritunganye ryo gushinga igishushanyo cy'inyamaswa riri mu Perezida wa munani ukomoka muri ba barindwi. Imyaka cumi n'irindwi ya Nero ni fractal y'amateka yo kuva ku wa 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru. Imyaka cumi n'irindwi ya Antiochus ni na ko bimeze. Ishyingiranwa rya Reagan n'ubufatanye bw'ibanga risozwa n'ubufatanye bugaragara mu gihe cy'ubutegetsi bwa ba Perezida ba munani. Irya mbere mu mashyingiranwa ya alpha na omega ryashushanyijwe n'itegeko rya Patriot mu mwaka wa 2001, igihe amategeko y'Icyongereza yahindurwaga akagirwa amategeko y'Abaroma. Ishyingiranwa ry'itegeko rya Milan rigaragaza itangiriro ry'isohozwa ritunganye ryo gushinga igishushanyo cy'inyamaswa. Imiterere yaryo ishingiyeye ku miterere y'ishyingiranwa ry'abakobwa cumi b'isugi, kandi rihagarariye ishyingiranwa ry'impimbano riba mu gihe cy'ishyingiranwa ry'ukuri.

Igihe cy'ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa kigereranya "ikigeragezo" tugomba gutsinda mbere y'uko "dushyirwaho ikimenyetso." Inzu y'Imana ibanza gucirwa urubanza, hanyuma ku itegeko ryo ku Cyumweru, abari hanze y'inzu y'Imana na bo bagacirwa urubanza. Igihe cy'urubanza rwa nyuma, haba mu nzu y'Imana hanyuma no muri cya kivunge kinini, gitangirana n'itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru. Hazabaho itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, rizaba ikimenyetso cy'itangiriro ry'isohozwa ritunganye kandi rya nyuma ry'igihe cy'ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa, hanyuma icyo gihe kikazarangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru risohoza Ibyahishuwe 13:11. Iryo tegeko ryo ku Cyumweru ni ryo tegeko rya nyuma ryo ku Cyumweru mu gihugu cy'ubwiza. Itegeko rya nyuma ryo ku Cyumweru mu gihugu

cy'ubwiza ni ryo tegeko rya mbere ryo ku Cyumweru mu isi, riranga igihe cy'ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa ku isi. Igihe cy'ikigeragezo cy'isi gitangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika riri mu murongo wa cumi n'umwe w'igice cya cumi na gatatu. Igihe Leta Zunze Ubumwe z'Amerika "zivuga" nk'ikiyoka ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba, imirongo ya cumi n'ibiri n'ikurikiraho yo muri icyo gice igereranya igihe cy'ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa ku isi.

Kubera iyo mpamvu, ubuhanuzi bw'imyaka magana abiri na mirongo itanu bwa Nero busozwa n'imyaka cumi n'irindwi itangirira ku itegeko ryatangajwe mu 313, rigakurikirwa n'itegeko rya mbere ry'Umunsi wa Ku Cyumweru mu 321, hanyuma hakaza igabanywa ry'uburasirazuba n'uburengerazuba mu 330, ni ingenzi kububonamo. Intambwe eshatu z'umurongo wa Nero zivuga iby'itotezwa, Nero akaba ikimenyetso cy'itotezwa, kandi icyo gihe cy'imyaka 250 kikaba kigereranya itorero rya Simuruna ryasojwe mu 313 igihe itorero ry'ubwumvikane bubi ryageraga. Intambwe ya gatatu iranga iherezo ry'ubwami, bityo iyo bishyizwe kuri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika bigereranya itegeko ry'Umunsi wa Ku Cyumweru no kwimuka kuva ku bwami bwa gatandatu kujya ku bwa karindwi n'ubwa munani. Iyo bishyizwe ku isi, icyo kimenyetso cya gatatu ni ugusozwa igihe cy'igeragezwa cy'abantu, cyagereranyijwe n'isozwa ry'igihe cy'igeragezwa cya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika mu ntangiriro y'igihe cy'igeragezwa cy'isi cy'ishusho y'inyamaswa.

Iyi ni yo mpamvu Awugusito Kayisari, uwa gatatu mu bategetsi bane b'Abaroma bayobora ku itegeko ryo ku Cyumweru, agereranywa n'umusaraba, nk'uko byagaragajwe mu murongo wa makumyabiri na kabiri, ashobora kugereranya umusaraba, nubwo agomba gukurikirwa na Tiberiya, na we na none ugereranya umusaraba. Igihe cy'igeragezwa cy'ishusho y'inyamaswa ni ikigeragezo cy'impande ebyiri, kibanza kugerageza isi hanyuma inyanja. Isi ni Leta Zunze Ubumwe za Amerika, kandi inyanja ni isi.

Ikigeragezo cy'inyamaswa gitanga ukudubukana kw'ibimenyetso; aho alufa y'igihe cya kabiri ari na yo omegwa y'igihe cya mbere. Mu mwaka wa 321 habayeho itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru mu mateka y'ubuhanuzi, kandi mu myaka cumi n'irindwi iranga igihe cy'igeragezwa cy'ishusho y'inyamaswa, 321 ni ryo tegeko rya mbere ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika riganisha ku itegeko ryo ku Cyumweru rya omegwa ry'igihe cy'igeragezwa cy'ishusho y'inyamaswa mu gihugu cy'ikuzo. Nyamara kandi 321 ni na ryo tegeko rya mbere ryo ku Cyumweru ku isi, bityo umwaka wa 321 ukaba ugaragaza hagati haba y'itangiriro no ku iherezo ry'igihe cy'igeragezwa cy'ishusho y'inyamaswa. 313 ni yo ntangiriro, kandi intangiriro ni iteka, rikaba rishushanya itegeko ryo ku Cyumweru. Imyaka cumi n'irindwi ya Nero iranga igihe cy'amategeko yo ku Cyumweru agenda arushaho gukara kugeza ku irangira ry'igihe cy'igeragezwa cy'umuntu.

Itegeko rigereranya itegeko rya mbere ry'icyumweru riganisha ku isozwa ry'igihe cy'igeragezwa. Pompeyi yigaruriye Yuda mu murongo wa cumi na gatandatu, bigereranya itegeko ry'icyumweru, kandi Yuliyo Sezari ashirahira Triumvirate ya mbere, nubwo yari ubumwe bw'abantu batatu butari ubwemewe ku mugaragaro, nyamara abahanga mu mateka baracyayifata nk'iya mbere. Uko Yuliyo Sezari agereranya ubumwe bw'abantu batatu bw'itegeko ry'icyumweru, ni ko

byagereranyaga Triumvirate yemewe ku mugaragaro ya Awugusito Sezari, yakurikiwe na Tiberiya ku musaraba. Abategetsi bose bane b'Abaroma bagereranya itegeko ry'icyumweru, nk'uko n'intambwe zose eshatu z'imyaka cumi n'irindwi ya Nero na zo zirikigereranya.

Pompey ahura na 1989; Julius ahura n'umurongo wa cumi n'umwe; Augustus ahura n'umurongo wa cumi n'itanu, Tiberias na we agahura n'umurongo wa cumi n'itandatu. Inkuru ya Julius muri iyo mirongo ikubiyemo urugendo rwe rwo kujya mu Egiputa na Cleopatra. Amateka yongeye kwisubiramo binyuze kuri Marc Antony. Marc Antony yari umugaba mukuru wa Julius Caesar muri gihe Julius yicwaga atewe ibyuma inshuro makumyabiri na eshatu. Makumyabiri na eshatu ahagarariye itegeko ryo ku Cyumweru, kandi urupfu rwa Julius rwatewe ibikomere makumyabiri na bitatu ni ubwami burangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru. Marc Antony, Augustus Caesar na Marcus Lepidas bahise bashinga Triumvirate ya mbere yemewe ku mugaragaro kugira ngo bahōrere urupfu rwe. Muri ubwo butegetsi bw'inyabutatu, Marc Antony yari agiye gusubiramo guhura kwa Julius na Egiputa na Cleopatra.

Yaba ari Yuliyo cyangwa Mariko Antowaniyo, bombi ni ibimenyetso bya Roma, kandi Kileyopatira yari ikimenyetso cya Egiputa n'Ubugiriki. Yagereranyaga ubutegetsi bw'Abagiriki muri Egiputa, ibyo byombi bikaba ibimenyetso by'ikiyoka, naho Yuliyo na Mariko Antowaniyo bakaba ibimenyetso by'inyamaswa. Kubera ko Kileyopatira yari umugore muri ubwo busabane, yari itorerero, bigatuma Yuliyo na Mariko Antowaniyo baba Leta. Kileyopatira agereranya umugore utandukanijwe incuro ebyiri n'abakunzi be b'Abaroma b'abami; ubwa mbere mu 1798, hanyuma no ku iherezo ry'igihe cy'imbabazi, ubwo azagera ku mperuka ye nta umufasha. Iherezo rye rya nyuma riba ku rugamba rwa Akitiyo mu mwaka wa 31 mbere ya Kristo. Uwahesheje intsinzi ku rugamba rwa Akitiyo yari Awugusito Kayisari; bityo dusanga Pomupayi yarapfiriye muri Egiputa, Yuliyo agirana na Kileyopatira umubano muri Egiputa, ibyo bikongera kubonekera mu mateka ya Mariko Antowaniyo, maze Awugusito Kayisari agasoza uwo mubano i Akitiyo. Akitiyo iranga itegeko ryo ku Cyumweru, kuko ari ku rugamba rwa Akitiyo ni ho inzitizi ya gatatu kuri Roma yakuweho, maze Roma y'ubupagani ya cyami itangira gutegeka imyaka magana atatu na mirongo itandatu, mu gusohozwa kwa Daniyeli 11:24.

Pompeyo yakuyeho inzitizi ebyiri za mbere, maze Awugusito akuraho iya gatatu.

Kandi muri zo haturutse ihembe rito, rirakura cyane rwose, ryerekeza mu majyepfo, no mu burasirazuba, no mu gihugu cyiza. Danieli 8:9.

Pompey ni 1989, ikimenyetso cya mbere mu bimenyetso bitatu by'inzi by'ububasha bwa politiki butatu bugomba kuneshwa na Roma yo muri iki gihe uko igikomere cyayo cyica gikira. Ubumwe bw'Abasoviyeti, bugakurikirwa na Leta Zunze Ubumwe z'Amerika kandi n'Umuryango w'Abibumbye mu murongo wa mirongo ine n'umwe wa Daniyeli cumi n'umwe. Intambara y'ububasha bwa gipapa ni iya politiki n'iy'idini, kandi mu buhanuzi ububasha bw'idini bwa Leta Zunze Ubumwe z'Amerika bwaneshejwe igihe ihuriro ry'ibanga rya Reagan na papa Yohani Pawulo wa II ryasohoraga. Ibyo ubupapa bugamije birimo inzitizi eshatu za politiki n'ububasha butatu bw'idini. Mu 1989 rumwe muri ubwo bubasha butatu bwa politiki bwakurweho, kandi n'Ubuporotesitanti, nk'ijambo nyir'izina risobanura kurwanya Roma, na bwo bwakuweho na

perezida wa Leta Zunze Ubumwe z’Amerika muri ayo mateka nyene. Ububasha butatu bwa politiki ni Ubumwe bw’Abasoviyeti, Leta Zunze Ubumwe z’Amerika n’Umuryango w’Abibumbye, kandi ibyo bugamije mu by’idini ni Ubuporotesitanti, hamwe n’amadini anyuranye y’ikiyoka, yose abarwa nk’ubupfumu bw’umwuka. Amadini atatu ayobora isi kuri Harumagedoni ni Ubuporotesitanti bwahakanye ukwizera, Gatolika n’ubupfumu bw’umwuka; kandi amakimbirane yo mu imbere mu bubasha bwa gipapa hagati y’ingengabitekerezo y’abakonservatifi n’abaliberali bo mu itorero ryabo, hamwe n’amacakubiri ya Gatolika ya orotodogisi, ni inzitizi y’idini, kandi izindi nzitizi ebyiri z’idini Gatolika igomba kuneshya ni Ubuporotesitanti bwahakanye ukwizera n’ubupfumu bw’umwuka. Ubuporotesitanti bwakuweho mu 1989.

Niba gucibwa ukwabyo intambara zo mu mutima wa Gatolika nk’uko zigaragazwa mu buhanuzi bunyuranye bwa Gatolika bukomoka ku butumwa bwa Fatima, zikavanwa ku mihati yayo yo kuneshya imbaraga z’amadini ziri hanze y’idini ryayo bwite, icyo gihe intsinzi yayo ya alufa ku Baporotesitanti yabaye ubufatanye bw’ibanga bwa Reagan, naho intsinzi yayo ya omega iba ubufatanye bweruye bwo mu 2025. Kandi intambara zayo n’amatorero y’aba orotodogisi na zo zigaragazwa uherye ku ntsinzi ya mbere yo mu 1989 kugeza ku ntsinzi ya nyuma i Panium.

Pompey ahura na 1989, kandi insinzi ze ebyiri ku “burasirazuba n’igihugu cyiza,” nk’uko Daniyeli abigaragaza mu gice cya munani umurongo wa cyenda, zigereranya insinzi ya gikristo n’iya politiki ya papa ku cyahoze ari Ubumwe bw’Abasoviyeti, hamwe n’insinzi ya gikristo iherekeza ibyo ku gihugu cy’icyubahiro cy’Abaporotesitanti bavuga ko ari bo b’ukuri. Julius Caesar azatsindirwa i Raphia, nk’uko byagendekereye Antiochus III, kandi nk’uko na Zelensky bizamugendekera. Julius ni we uvugwa mu mirongo ya cumi n’irindwi kugeza ku wa cumi n’icyenda, hanyuma Augustus Caesar arahaguruka nk’ukusanya imisoro. Tiberias Caesar ari ku ngoma mu gihe cy’umugaraba, bityo Tiberias ni ryo tegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi n’itandatu.

Ibi bihujwe Augustus na Panium yo mu murongo wa cumi na gatanu, kandi intambara ya Raphia yo mu murongo wa cumi na umwe ikamuhuzwa na Julius. Intambara ya Panium ni intambara ya gatatu y’isi yose itangira mbere gato y’itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi na gatandatu, ariko nyuma igahinduka intambara ya Actium. Panium yari intambara yo ku butaka (Leta Zunze Ubumwe z’Amerika) kandi Actium yari intambara yo mu nyanja (isi yose.) Augustus agaragazwa kuri Panium mu ruhererekane rw’abategetsu bane b’Abaroma, kandi ni we wari umuyobozi nyakuri kuri Actium. Kuri Panium Antiochus yarwanyije Egiputa, yari ifatanije na Roma, kandi kuri Actium Augustus yarwanyije Egiputa (Cleopatra) yifatanyije na Roma (Marc Antony). Ibi bisobanuye ko Pompey ahagarariye umurongo wa mirongo ine kugeza mu 1989 kandi Tiberias agahagararira itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa mirongo ine n’umwe. Julius Caesar yagaragaye mu 2014 igihe Intambara ya Ukraine yatangiraga nk’uko byashushanyijwe mbere n’intambara ya Raphia mu 217 Mbere ya Kristo.

Ibi bigaragaza ko imirongo ya cumi na karindwi kugeza kuri makumyabiri n’ibiri itangirira mu wa 1989 kandi ikarangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru, bityo ikaba ari amateka ahura n’“amateka ahishwe” yo mu murongo wa mirongo ine. Umurongo w’ubuhanuzi w’Abamakabeyo na wo uhuzwa n’ayo “mateka ahishwe” nyine. Umurongo w’abatware b’Abaroma uranga Roma yo muri iki gihe,

inyamaswa yo mu Byahishuwe cumi na bitandatu, kandi umurongo w'Abamakabeyo usobanura igihugu cy'icyubahiro, umuhanuzi w'ibinyoma wo mu Byahishuwe cumi na bitandatu. Umurongo w'intambara eshatu ugaragaza kuneshya umwami w'ikusi, ikiyoka cyo mu Byahishuwe cumi na bitandatu.

Iyo mirongo itatu igereranya ibinyabubasha bitatu biyobora isi ku Armagedoni, kandi bigaragazwa mu murongo wa mirongo ine nk'umwami w'ikusi, ikiyoka, umwami w'amajyaruguru, inyamaswa, naho amagare y'intambara, abagendera ku mafarashi n'amato ni umuhanuzi w'ibinyoma. Iyo mirongo itatu yo kuva ku murongo wa cumi kugeza ku wa makumyabiri na gatatu igereranya ibinyabubasha bitatu biri mu mateka ahishwe y'umurongo wa mirongo ine, kandi si ibirenze cyangwa ibitari byo uretse kuba ari ishusho ikomeza y'ingingo eshatu zigereranywa mu mateka agaragara y'umurongo wa mirongo ine.

Umurongo wa Mbere

Imirongo ya mbere kugeza ku ya kane igaragaza "igihe cy'imperuka" mu mwaka wa 1989, ndetse n'abaperezida umunani ba Leta Zunze Ubumwe za Amerika bahereye kuri iyo ntangiriro, igasozwa n'umukuru wa munani wa nyuma kandi urushaho kugira ubukire bwinshi. Mu murongo wa kane uwo mwami ahinduka umwami w'isi, nk'uko bigaragazwa na Alegizandere Mukuru, umwami Ahabu, abami icumi bo mu Byahishuwe cumi na birindwi, imiryango icumi yo muri Zaburi mirongo inani na eshatu, n'ibihugu icumi byashyizweho nk'ikimenyetso cy'isi mu ntambwe ya mbere rwose y'isezerano ry'Imana yagiranye na Aburamu mu Itangiriro 15:18–21.

Umurongo wa mbere kugeza ku wa kane ugereranya amateka yo mu 1989 kugeza ku bumwe bw'ibice bitatu ku itegeko ryo ku Cyumweru rivugwa mu murongo wa mirongo ine n'umwe; bityo, bihura n'abategetsi bane b'Abaroma, n'umurongo w'Abamakabayo, ndetse n'intambara eshatu zo mu murongo ya cumi kugeza ku ya cumi n'itanu, ari zo hamwe zigize amateka ahishwe yo mu murongo wa mirongo ine.

Imirongo ya gatanu kugeza ku ya cyenda ishyira ahagaragara umurongo w'ubuhanuzi ugereranya mu buryo butunganye amateka yo mu 538 kugeza mu 1798, kandi igatanga ishingiro ry'ihuriro ry'amateka n'ubuhanuzi ryo gusobanukirwa n'ubusobanuro bw'igihe cy'imperuka kiri mu murongo wa mirongo ine. Uwo murongo ngenderwaho usobanura umurongo wa cumi nk'ukwihimura ku mateka y'imirongo ya gatanu kugeza ku ya cyenda, kandi muri ubwo buryo ugasobanura ihuriro ry'amateka n'ubuhanuzi rya 1989. Ibyo bisobanura ko imirongo ya mbere kugeza ku wa makumyabiri na gatatu yo muri Daniyeli cumi n'umwe igereranya imirongo itanu y'ubuhanuzi ihujwe n'amateka ahishwe yo mu murongo wa mirongo ine. Imirongo ine ya mbere ivuga kuri Trump, perezida wa munani ukomoka muri ba barindwi, wagenewe kuzaba umwami w'abami icumi mu bwami bwa karindwi bwo mu Iyahishuwe cumi na karindwi.

Umurongo wa gatanu kugeza ku wa cumi werekana amateka ageza mu 1798 akomereza no mu 1989, ari yo mateka y'umurongo wa mirongo ine. Imirongo ya cumi kugeza ku wa cumi na gatanu yerekana amateka y'intambara eshatu z'intumwa zatangiye mu 1989, iya kabiri itangira mu 2014, hanyuma perezida wari umukire kurusha abandi arahaguruka mu 2015. Uwo perezida wari umukire kurusha abandi yishwe mu 2020, maze mu 2022 intambara ya Raphia irushaho gukara,

hanyuma uwo perezida wari umukire kurusha abandi agaruka mu 2024, kandi mu 2025 umutwe w'inyamaswa n'umutwe w'igishushanyo cy'inyamaswa bombi barahira.

Tuzakomeza ibyo bintu mu nyandiko ikurikira.